

Elektroniska original, kopior och avskrifter

Vägledning från E-delegationen
2012-06-07

Förord

För att e-förvaltningen ska kunna utvecklas och förenkla vardagen för enskilda är det viktigt att myndigheterna kan fånga sin information i elektronisk form så enkelt som möjligt och så tidigt som möjligt och även lämna den i samma form. En ovillkorlig förutsättning är givetvis att informationsutbytet är tillåtet och lämpligt från ett integritetsskyddsperspektiv.

Informationsinhämtandet mellan myndigheter sker ofta elektroniskt och här pågår dessutom utvecklingsarbete mot ökad samverkan. Lika viktigt är emellertid att enskilda, dvs. företag och fysiska personer, kan lämna information i elektronisk form till myndigheter i större utsträckning än idag. De kan behöva ge in handlingar som de förfogar över i elektronisk form till en myndighet utan att behöva gå över till hantering i pappersform. De bör också kunna skanna pappershandlingar och ge in dem i elektronisk form. För detta behövs emellertid en samordnad begreppsapparat¹ när det gäller olika slag av elektroniska handlingar.

Samordningen av begreppsapparaten är avgörande för förvaltningens möjligheter att skapa enkla sammansatta tjänster, t.ex. från ett livshändelseperspektiv, där fysiska personer eller företag ska kunna lämna in elektroniska bilagor vid ett tillfälle och via en kanal.

Denna vägledning syftar till en sådan samordning.

1. S.k. semantisk och rättslig interoperabilitet.

Innehåll

Förord	2
Inledning	4
1 Vägledning	5
1.1 En samordnad begreppsapparat.....		5
1.1.1 Elektroniskt original.....		5
1.1.2 Elektronisk kopia.....		5
1.1.3 Elektronisk avskrift.....		6
1.1.4 Bestyrkt elektronisk kopia.....		6
1.1.5 Bestyrkt elektronisk avskrift.....		6
1.1.6 Bestyrkt elektroniskt original.....		6
1.2 Elektroniska underskrifter och stämplat.....		6
1.3 Centrala begrepp.....		7
2 Kommentarer till Vägledningen		9
2.1 Bakgrund.....		9
2.1.1 Enkla beskrivningar och vedertagna synsätt – en rättslig standard.....		11
2.2 Elektronisk handling – färdig elektronisk handling.....		11
2.3 Elektroniskt original.....		12
2.3.1 Skillnader mellan pappers- och elektronisk miljö.....		12
2.3.2 Uttalanden i lagmotiv.....		13
2.3.3 Elektroniska original kan äkthetsprövas.....		15
2.3.4 Elektroniskt original, Elektroniskt dokument.....		15
2.3.5 Elektronisk underskrift/elektronisk signatur.....		16
2.3.6 Elektronisk stämpel.....		17
2.4 Kopia och avskrift.....		17
2.4.1 Elektronisk kopia.....		18
2.4.2 Elektronisk avskrift.....		18
2.5 Bestyrkta elektroniska handlingar.....		19
2.6 Arkivfrågor.....		23

Inledning

När myndigheterna ersätter sina traditionella metoder för dokumenthantering med digitaliserade rutiner blir sedan länge kända och inarbetade former för handlingar ersatta med nya. Följden blir inte sällan att använda begrepp och termer framstår som mångtydiga, vaga och svåra att tillämpa. Förvaltningen befinner sig nu i ett skede där en samordning kan få stor betydelse. För att verksamheterna ska fungera på ett samordnat sätt är det angeläget att skapa en terminologi som alla kan förstå och använda.

Mot denna bakgrund har E-delegationen tagit fram en vägledning kring elektroniska original, kopior och avskrifter.

Syftet med vägledningen är att beskriva och förklara olika typer av elektroniska handlingar, med eller utan elektroniska underskrifter, som blivit vanliga i myndigheters elektroniska tjänster. Det bidrar till en angelägen samordnad begreppsapparat för att underlätta utvecklingen av e-förvaltningen.

I vägledningen görs vissa jämförelser med pappershandlingar. Detta har sin förklaring i att gällande regelverk i betydande utsträckning tar sin utgångspunkt i pappersbaserad dokumenthantering.

1 Vägledning

1.1 En samordnad begreppsapparat

Det behövs en samsyn från juridiska utgångspunkter, en slags rättslig standard, för hur elektroniska handlingar beskrivs, uppfattas och ser ut i elektronisk miljö.

Genom att ta tillvara de begrepp och synsätt som används i pappersmiljö också för elektroniska handlingar – så länge detta förenklar och förklarar utan att föra tanken fel – ökar förutsättningarna för en samordnad begreppsapparat och därmed också elektronisk dokumenthantering.

En samordnad syn på olika typer av elektroniska handlingar kan omfatta

- a. elektroniska original,
- b. elektroniska kopior,
- c. elektroniska avskrifter och
- d. bestyrkta elektroniskt underskrivna eller stämplade handlingar.

Vägledningen tar sin utgångspunkt i begreppet elektronisk handling. Med begreppet menas vanligtvis såväl färdiga handlingar som sammanställningar.¹ Denna vägledning avgränsas dock till s.k. färdiga handlingar, dvs. upptagning för automatiserad behandling som utfärdaren har gett ett slutligt innehåll.

1.1.1 Elektroniskt original

Med elektroniskt original menas en handling som har försetts med en elektronisk utställarangivelse så att varje nytt exemplars äkt-het kan kontrolleras med ett tekniskt förfarande. Detta beskrivs vanligtvis så att det finns ett originalinnehåll som kan kopieras så att varje exemplar får samma egenskaper. Det finns således inte ett unikt fysiskt exemplar.

1.1.2 Elektronisk kopia

Begreppet kopia innefattar i lag och förordning vanligtvis både fotokopior och avskrifter. Med elektronisk kopia menas dock här en avbild som har skapats så att kopian får samma utseende som originalet, med underskrifter, stämplor och andra grafiska element avbildade.² Förlagan kan vara ett pappersoriginal – som skannas – eller

1. Se 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen samt SOU 2010:4 Allmänna handlingar i elektronisk form, s. 33 f.

2. Särskild vikt läggs här vid utställarens avsikt att åstadkomma en avbild och här bortses från sådana fall där någon annan använder programvara som medför att presentationen av kopian kan uppvisa smärre olikheter, t.ex. olika radbrytningar.

ett elektroniskt original. Det tekniska förfarandet för att kontrollera om ett elektroniskt original är äkta fungerar inte för att kontrollera en kopia.

1.1.3 Elektronisk avskrift

En elektronisk avskrift skiljer sig här från en elektronisk kopia genom att det endast är text från det underskrivna originalet som – helt eller delvis – återges tillsammans med en upplysning om vem eller vilka som har skrivit under respektive stämplat originalet. Originalets utseende i läsbar form, t.ex. en underskrift eller en stämpel, återges inte.

1.1.4 Bestyrkt elektronisk kopia

I en elektronisk miljö ger ett intyg som har försetts med en elektronisk underskrift eller en elektronisk stämpel också en möjlighet att kontrollera om den bestyrkta texten har ändrats efter bestyrkandet.

Med bestyrkt elektronisk kopia menas att en elektronisk motsvarighet till en pappershandling har försetts med ett intyg om att kopian överensstämmer med originalet. Originalet kan vara såväl i pappersform som i elektronisk form.

1.1.5 Bestyrkt elektronisk avskrift

Med bestyrkt elektronisk avskrift menas att en elektronisk handling har försetts med ett intyg om att avskriften rätt återger hela eller delar av ett pappersoriginal eller ett elektroniskt original.

1.1.6 Bestyrkt elektroniskt original

Med bestyrkt elektroniskt original avses en elektroniskt underskriven eller stämplad handling (ett elektroniskt original) som har försetts med ett intyg om att den underskrivna eller stämplade handlingen är äkta. Denna åtgärd kan vara påkallad om mottagande myndighet inte har funktioner för att göra äkthetsprovningen av det elektroniska originalet.

1.2 Elektroniska underskrifter och stämplat

Det finns olika metoder för att förse elektroniska motsvarigheter till pappershandlingar med elektroniska underskrifter eller stämplat. En myndighet kan behöva begränsa vilka elektroniska underskrifter eller stämplat som godtas till sådana som myndigheten har

funktioner för att kontrollera.

I de e-tjänster där begrepp som elektroniskt original och elektronisk avskrift hittills har införts godtas endast avancerade elektroniska signaturer enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. Det pågår dock ett utvecklingsarbete inom området³ som kan förutskickas leda till förändringar av vilka elektroniska underskrifter som kommer att accepteras.⁴

Utställarangivelser som uppfyller krav motsvarande dem som gäller för elektroniska underskrifter men som endast pekar ut en viss juridisk person kallas här elektroniska stämplat.

Om ett elektroniskt original har en elektronisk underskrift eller stämpel som mottagaren inte har funktioner för att kontrollera kan ingivaren behöva förse handlingen med ett intyg om att den elektroniska underskriften respektive stämpeln är äkta. Intyget skapas av ingivaren genom en elektronisk underskrift eller stämpel som myndigheten har funktioner för att kontrollera (bestyrkt elektronisk underskrift eller stämplat handling). Därefter ges handlingen in till myndigheten med båda äkthetstecknen, originalhandlingens underskrift som myndigheten inte kan läsa samt intyget om äkthet.

1.3 Centrala begrepp

Begrepp	Betydelse
Elektronisk handling	Upptagning för automatiserad behandling som utfärdaren har gett ett slutligt innehåll. ⁵
Elektronisk underskrift Elektronisk signatur	En elektronisk motsvarighet till en underskrift på papper. ⁶
Elektronisk stämpel	En motsvarighet till en elektronisk underskrift som inte är knuten till en fysisk person utan till en myndighet eller en annan organisation.
Tidsstämpel	Ett elektroniskt intyg om tidpunkten för en viss händelse.

3. E-legitimationsnämnden är den myndighet som gett denna uppgift.

4. Det kan förutsickas att olika säkerhetsnivåer kommer att utnyttjas för olika situationer.

5. S.k. färdig handling, jfr 2 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen samt prop. 2001/02:70, s. 22, Offentlighetsprincipen och informationstekniken och SOU 2010:4, allmänna handlingar i elektronisk form, s. 33.

6. Se även 2 § lag (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

Elektroniskt undertecknad eller elektroniskt stämplat	Försedd med en elektronisk underskrift eller en elektronisk stämpel.
Elektroniskt original Elektroniskt dokument	En elektronisk handling som har försetts med en elektronisk utställarangivelse så att det kan kontrolleras med ett tekniskt förfarande om handlingen är äkta. ⁷
Elektronisk kopia	En avbild av ett pappersoriginal eller ett elektroniskt original som avses visa både texten i originalet, originalets utseende och andra betydelsebärande element, t.ex. bilder som ingår som en del i framställningen.
Elektronisk avskrift	En elektronisk handling som återger hela eller delar av innehållet i ett pappersoriginal eller ett elektroniskt original utan att originalets utseende visas. ⁸
Bestyrkt elektronisk kopia	En elektronisk kopia som försetts med ett elektroniskt undertecknat eller stämplat intyg om att kopian överensstämmer med originalet.
Bestyrkt elektronisk avskrift	En elektronisk avskrift som försetts med ett elektroniskt undertecknat eller stämplat intyg om att avskriften överensstämmer med hela eller delar av originalinnehållet.
Bestyrkt elektroniskt original ⁹	Ett elektroniskt original som har försetts med ett elektroniskt undertecknat eller stämplat intyg om att underskriften respektive stämpeln är äkta.

7. Att begreppen elektroniskt original och elektroniskt dokument är synonymer framgår av prop. 2007/08:35 s. 50, prop. 2007/08:60 s. 98 och prop. 2005/06:135 s. 63.

8. Elektronisk avskrift kan, men måste inte, innehålla uppgift om utställare. I denna vägledning används emellertid begreppet som del i en process för att skapa en bestyrkt elektronisk avskrift från ett pappersoriginal eller elektroniskt original och då måste den elektroniska avskriften innehålla uppgift vem som är utställare.

9. Bestyrkt elektroniskt original har placerats efter bestyrkt elektronisk kopia och bestyrkt elektronisk avskrift, i stället för före dem. Det kan förefalla ologiskt men har sin förklaring till att användningen av sådan handling kan förväntas bli sällsynt.

2 Kommentrar till Vägledningen

2.1 Bakgrund

Det behövs en samordnad syn på olika slags handlingar så att de införs och uppfattas på ett enhetligt sätt inom hela förvaltningen.

Myndigheter och företag behöver tillgodose krav som finns för olika typer av handlingar i pappersmiljö. I vissa fall ska en inlägga vara egenhändigt undertecknad av ingivaren, i andra fall räcker det att denne ger in t.ex. en bestyrkt kopia eller en bestyrkt avskrift.

Behoven av motsvarande alternativa förfaranden finns även i elektronisk miljö. Ibland kan en handling behöva ha formen av ett elektroniskt original; dvs. handlingen ska vara undertecknad av utställaren av den ursprungliga texten. Begreppet "elektroniskt original" finns numera i såväl lag, förordning som i myndighetsföreskrifter.

I andra fall kan det räcka att någon annan än den ursprunglige undertecknaren bestyrker handlingen elektroniskt; dvs. undertecknar ett intyg om att texten omanipulerat härrör från angiven utställare. En handling som har bestyrkts kan ha formen av en skannad bild, en s.k. bestyrkt elektronisk kopia. Den kan även ha en form där originalets grafiska utseende inte återges utan endast där de delar som är relevanta i det aktuella sammanhanget finns med, en s.k. bestyrkt elektronisk avskrift.

Uppdelningen i original, kopior och avskrifter har anknytning till tekniska och administrativa förutsättningar. Underskrifter på papper har setts som självklarheter i inlagor till myndigheter och i skriftliga avtal m.m. För t.ex. handlingar som biläggs en inlägga eller ett avtal eller för exemplar som bevaras hos en mottagare som måste återlämna originalet kan det däremot ses som naturligt att göra avskrifter eller kopior som i många fall bestyrks. Bruket att skriva av handlingar har utmönstrats i takt med kopiatorernas intåg, med undantag för de fall där texten ska begränsas till ett utdrag.

En liknande utveckling har ägt rum på området för elektroniska tjänster. Tidigare tog sådana tjänster i huvudsak sikte på att en ingivare skulle ge in en enda inlägga som skapades i tjänsten genom att ingivaren fyllde i elektroniska blanketter. Kopior eller avskrifter av andra handlingar bifogades normalt inte i elektronisk form och svar från myndigheterna, t.ex. beslutsdokument och förelägganden om komplettering, kommunicerades vanligtvis inte heller elektroniskt.

Utvecklingen går emellertid snabbt mot helt elektroniska rutiner som bygger på olika former av elektroniska handlingar:

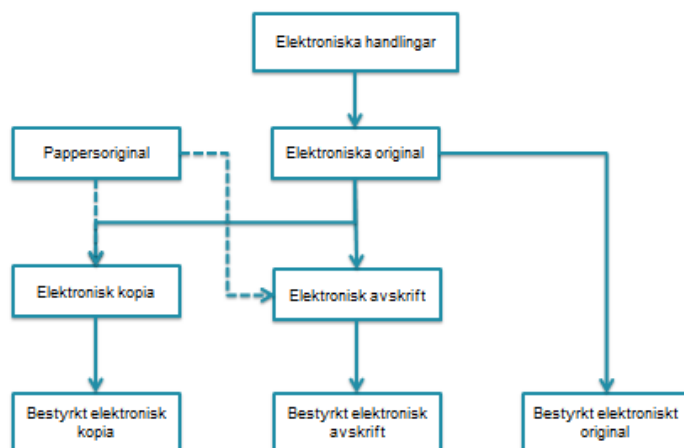
- a. elektroniska original,
- b. elektroniska kopior,
- c. elektroniska avskrifter, och
- d. bestyrkta elektroniska original, kopior och avskrifter.

Samma tekniska förfarande för elektronisk underskrift används oberoende av vilken form av handling det är fråga om. Skillnaden består i den anknytning undertecknaren har till informationsinnehållet. Har undertecknaren skrivit under själva texten (originalet) eller intygar denne genom sin underskrift endast att en kopierad eller avskriven text överensstämmer med originalet?

Handlingar förekommer också helt utan elektronisk underskrift, så som vanligtvis i Sverige är fallet med e-fakturor, eller med en slags elektronisk underskrift som är knuten endast till en juridisk person, inte till någon viss individ – en s.k. elektronisk stämpel.

Följande figur visar hur olika elektroniska handlingar förhåller sig till varandra och till pappershandlingar.¹⁰

Figur 1

10. Notera att figuren är anpassad till användningen av elektroniska handlingar i denna vägledning och illustrerar inte alla elektroniska handlingar, till exempel sammanställningar. En avgränsning har gjorts till s.k. "färdiga elektroniska handlingar", se avsnitt 2.2.

2.1.1 Enkla beskrivningar och vedertagna synsätt – en rättslig standard

Det behövs en rättslig standard för hur handlingar av olika slag beskrivs, ser ut och används i elektronisk miljö.

Elektroniskt underskrivna handlingar behöver vara enkla att använda och förstå, så som i pappersmiljö, utan att användarna behöver studera villkor, föreskrifter och policy- eller praxisdokument. Genom att utgå från hur handlingar används i pappersmiljö kan en användare närmast intuitivt förstå de funktioner som olika slag av elektroniska handlingar avses ha.¹¹ En samordning kan därmed uppnås.

Denna samordning behövs eftersom informationssystemen har blivit så flexibla att de kan varieras på många olika sätt. Skulle formkrav till följd härav få olika innebörd från e-tjänst till e-tjänst blir möjligheterna till rationalisering begränsade samtidigt som riskerna för rättsförluster ökar. Variationerna behöver därför begränsas. Lösningarna bör bygga på logiska, praktiska begrepp.¹² Genom att utgå från redan använda rättsliga begrepp, bekräftas och befästs en s.k. rättslig standard; dvs. en enhetlig, juridiskt gångbar syn på hur handlingar av olika slag beskrivs, ser ut och används i elektronisk miljö. När en sådan etablerats kan den på ett samordnat sätt utnyttjas i fortsatt normgivning i skilda sammanhang.

2.2 Elektronisk handling – färdig elektronisk handling

Vår behandling av handlingsbegreppet utgår från 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Vi avgränsar oss emellertid till sådana handlingar som brukar betecknas ”färdiga elektroniska handlingar”. Detta begrepp finns bl.a. beskrivet i prop. 2001/02:70, s. 22, Offentlighetsprincipen och informationstekniken och SOU 2010:4, Allmänna handlingar i elektronisk form, s. 33. Med en ”färdig elektronisk handling” menas en sådan elektronisk handling som utställaren har gett ett bestämt, fixerat innehåll som går att återskapa gång på gång.¹³

11. Se Bolagsverkets föreskrifter dels om elektronisk ansökan och anmälan för vissa företag m.m. (BOLFS 2008:1), dels om elektronisk ingivning av räkenskapshandlingar för vissa företag m.m. (BOLFS 2008:2).

12. Se föregående fotnot.

13. Se närmare SOU 2010:4, Allmänna handlingar i elektronisk form, s. 33 f.

Undantagna från de färdiga handlingarna är således de handlingar som i 2 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen betecknas sammanställningar av uppgifter ur allmän handling. Dessa behandlas inte här.

En färdig handling kan innehålla text eller andra betydelsebärande element, t.ex. bilder som ingår som en del i framställningen. En färdig handling kan, men behöver inte, vara försedd med skydd för äkthet, exempelvis en avancerad eller en kvalificerad elektronisk signatur.

2.3 Elektroniskt original

2.3.1 Skillnader mellan pappers- och elektronisk miljö

En vanlig uppfattning är att ”originalet” är det exemplar som framställs först. Så är emellertid inte alltid fallet från rättsliga utgångspunkter. Det första exemplaret kan stanna vid en preliminär text i en arbetsprocess. Pappersbaserade original kännetecknas istället av att de försetts med underskrifter eller liknande tecken på att en viss utställare står som garant för handlingen i egenskap av fysiskt exemplar, så att det finns fog för att lita på att handlingen är äkta. När pappersbaserade original kopieras finns det inte någon som står som garant för det nya exemplarets äkthet. Detta brukar lösas så att någon vidimerar (bestyrker) kopian, dvs. undertecknar en vittnesmening om att kopian överensstämmer med originalet. Det kan också uttryckas så att någon intygar originalets äkthet.

I elektronisk miljö bygger all informationsbehandling på kopiering av digitala data och nya exemplar blir normalt identiska med sina förlagor. Om en elektroniskt underskriven handling kopieras så att alla data överförs utan ändringar uppstår flera ”original”. I elektronisk miljö är ett original således inte knutet till en unik fysisk bärare på det sätt som text och underskrift är knutna till ett pappersark. Elektroniska underskrifter och andra liknande skydd för äkthet knyts i stället till de digitala data som representerar informationsinnehållet.

Skillnaden mellan pappersmiljö och elektronisk miljö kan i detta sammanhang beskrivas utifrån den relation en utställare av ett original har till handlingen. I pappersmiljö knyts utställaren till ett unikt fysiskt exemplar – i elektronisk miljö till ett visst informationsinnehåll som representeras av digitala data. Något förenklat brukar detta beskrivas så att det i elektronisk miljö finns ett originalinnehåll men inte något originalexemplar.

2.3.2 Uttalanden i lagmotiv

Dessa skillnader har redovisats i motiven till bl.a. bokföringslagen (1999:1078) där följande beskrivning getts:

Pappersbaserade handlingar kan sägas bestå av tre delar med varsin urskiljbar funktion vilka tillsammans utgör en helhet:

- bäraren (papperet)
- texten (uppgifterna)
- utställarangivelsen (t.ex. en underskrift).

Sambandet mellan bärare, text och utställarangivelse framstår som så självklara att endast bäraren (papperet) nämns, t.ex. en faktura. Papperet avgränsar och strukturerar på ett varaktigt sätt en sammanställning av vissa uppgifter. De pappersbaserade handlingarnas utseende är alltid detsamma när de framställs (den lagrade formen) och när de läses (den läsbara formen). De kännetecknas också av att de vanligen utgör unika fysiska exemplar.

Maskinläsbara (elektroniska) handlingar saknar en del av de egenskaper som utmärker pappersbaserade handlingar. Bäraren, uppgifterna och utställarangivelsen – när det finns en sådan – är inte knutna till varandra i samma låsta och varaktiga form som i en pappershandling. Elektroniska handlingar är inte heller identiska i lagrad och läsbar form. Beskrivningar av elektroniska handlingar tar därför i stället ofta själva informationen till utgångspunkt såsom den avses att presenteras för läsaren. Elektroniska handlingar utgör inte heller unika fysiska exemplar. Det går i själva verket inte att på ett naturligt sätt finna ett fysiskt föremål som kan sägas utgöra själva dokumentet; det enda som finns är ett originalinnehåll. I ett IT-baserat redovisningssystem söker systemet på kommando upp vissa grunduppgifter och sammanställer dessa till t.ex. en resultaträkning eller ett kontoutdrag från huvudbokföringen. Den framtagna handlingen är unik endast såvitt avser innehållet men inte som sak.

På motsvarande sätt har bl.a. följande uttalats i motiven till ändringar i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF) respektive vid tillkomsten av lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer:

En elektronisk handling saknar en del av de egenskaper som den pappersbaserade handlingen har. Den elektroniska handlingen har inte något fysiskt föremål, ett papper eller annat, som informationen är fast knuten till. ... Man kan uttrycka saken så att den elektroniska informationen i allt större utsträckning har blivit handlingsbaserad genom att mängder av traditionella handlingar, t.ex. promemorior, protokoll och beslut, som är avsedda att ha ett bestämt, fixerat innehåll, skapas på elektronisk väg och lagras elektroniskt. Vidare kan man numera även i den elektroniska miljön tala om originalinnehåll under förutsättning

att ett visst informationsinnehåll har t.ex. skrivskyddats eller försetts med en elektronisk signatur så att det kan återskapas gång på gång utan risk för att det förvanskats.

En väsentlig egenskap som skiljer den digitala handlingen från andra data är att den är helt entydig med sin digitala informationsrepresentation. Endast vissa bestämda värden tillåts, som representeras av siffror, eller i praktiken ettor och nollor. Det finns inga gråskalor. Det är denna egenskap som gör att man i digitala system exakt kan kopiera en datamängd så att kopian är identisk med ursprungsmängden. Analog kopiering blir aldrig på samma sätt identisk. Det går inte att på traditionellt sätt skilja ett original exemplar från en kopia när data förs över från en databärare till en annan eftersom informationen endast förekommer som ett originalinnehåll.

I regeringens proposition 2005/06:135 Elektronisk ingivning till Bolagsverket har analogin med pappersmiljö till och med presenterats så att en elektronisk handling med en elektronisk signatur utgör en originalhandling och innebörden synes ha uppfattats som närmast given.

Det ovan beskrivna systemet för elektronisk ingivning innebär att, om dessa handlingar är upprättade i elektronisk form och undertecknade med avancerad elektronisk signatur, skall de kunna ges in i denna form till Bolagsverket. Den elektroniska handlingen utgör då en originalhandling. (s. 38). - - - Avsikten är att en årsredovisning och en revisionsberättelse som har undertecknats med avancerad elektronisk signatur skall kunna ges in till Bolagsverket som elektroniskt original (se avsnitt 5.6). Det har därför angetts att med bestyrkt kopia jämställs vid tillämpning av årsredovisningslagen elektroniskt original. Det innebär att årsredovisning och revisionsberättelse som har undertecknats med avancerad elektronisk signatur får ges in utan bestyrkande. --- Av det tillägg som har gjorts i paragrafen följer att årsredovisningshandlingarna även får ges in som elektroniska original, vilket innebär att en årsredovisning som har undertecknats med avancerad elektronisk signatur får ges in (s. 63).

Termen originalinnehåll är således etablerad i lagmotiv medan uttrycket elektroniskt original numera förekommer såväl i lag som i förordning och myndighetsföreskrifter.¹⁴

14. Se Bolagsverkets föreskrifter om elektronisk ansökan och anmälan för vissa företag m.m.; BOLFS 2008:1 och Bolagsverkets föreskrifter om elektronisk ingivning av räkenskapshandlingar för vissa företag m.m.; BOLFS 2008:2.

2.3.3 Elektroniska original kan äkthetsprövas

Genom att knyta begrepp och beskrivningar till allmänt vedertagna synsätt blir det möjligt att införa rutiner för elektronisk dokumenthantering, som känns bekanta för användaren.

Med elektroniskt original bör som framgått inte avses en unik fysisk sak. Varje exemplar där den elektroniska underskriften finns kvar så att den kan kontrolleras bör ses som ett original. Ett elektroniskt original bör därmed kunna definieras som en elektronisk handling som är försedd med en elektronisk underskrift så att det går att kontrollera om handlingen är äkta; se figur 2, nedan, där elektroniskt original och processen för att producera en sådan handling beskrivs.

Myndigheter som har infört elektroniska original och bestyrkta elektroniska kopior och avskrifter har hittills endast godtagit avancerade elektroniska signaturer, enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. På sikt kan emellertid en mer allmän-giltig definition behöva införas som innefattar varje förfarande som från tid till annan gör det möjligt att på ett tillräckligt säkert sätt kontrollera om en elektroniskt underskriven handling är äkta. Det är frågor som E-legitimationsnämnden arbetar med. I denna vägledning ställs därför inga krav på att den elektroniska underskriften ska uppnå en särskild säkerhetsnivå.

2.3.4 Elektroniskt original, Elektroniskt dokument

Begreppen elektroniskt original och elektroniskt dokument är synonyma (prop. 2007/08:35 s. 50, prop. 2007/08:60 s. 98 och prop. 2005/06:135 s. 63). Med elektroniskt dokument avses en upptagning som gjorts med automatiserad behandling och vars innehåll och utställare kan verifieras med ett visst tekniskt förfarande (se bl.a. 19 kap. 10 § jordabalken).

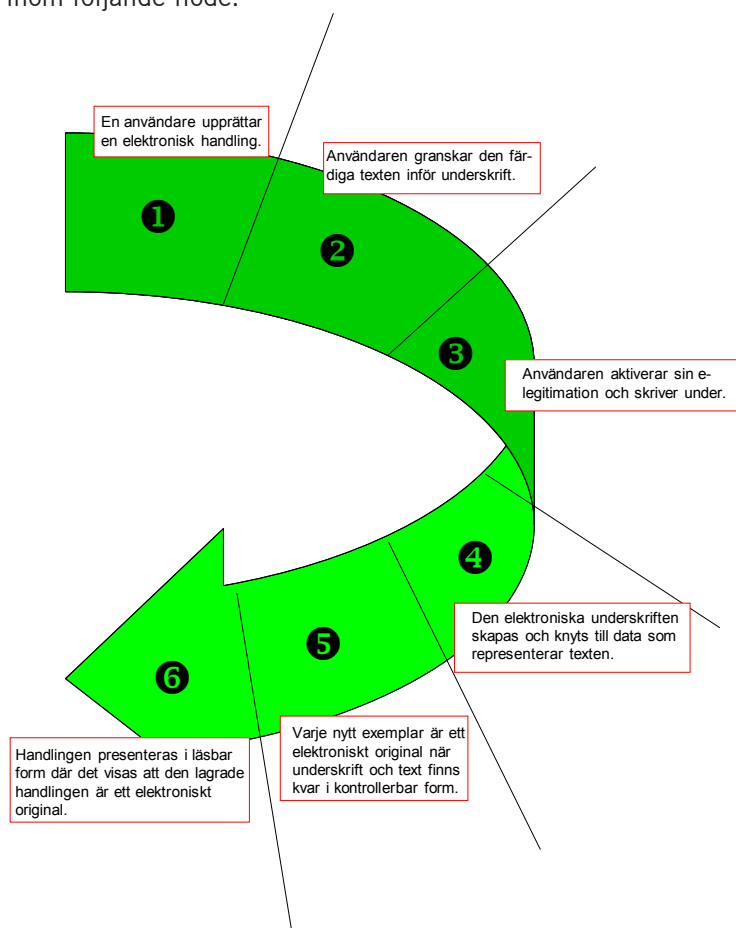
Båda begreppen innebär att en elektronisk handling har försetts med en elektronisk utställarangivelse så att det kan kontrolleras med ett tekniskt förfarande om handlingen är äkta.

Utställarangivelsen för ett elektroniskt original eller ett elektroniskt dokument kan skapas både med en elektronisk signatur (skapad av en fysisk person) och med en elektronisk stämpel (skapad av en juridisk person). Det kan noteras att det senare begreppet inte behandlas i signaturlagen.¹⁵

15. Lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

Figur 2 Elektroniskt original

Framställningen av ett elektroniskt original kan beskrivas ge inom följande flöde:

2.3.5 Elektronisk underskrift/elektronisk signatur

Det finns behov av både begreppen elektronisk underskrift och elektronisk stämpel. Eftersom samma tekniska lösningar används är det viktigt att tydliggöra skillnaden för användarna.

En elektronisk underskrift är en elektronisk motsvarighet till en traditionell underskrift. Den utgörs av data i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra elektroniska data och som används för att kontrollera att innehållet härrör från den som framstår som utställare och att innehållet inte har förvanskats. Även det synonyma begreppet elektronisk signatur förekommer men används inte i vägledningen.

Till den elektroniska underskriften knyts olika säkerhetsfunktioner för att förhindra att innehållet förändras.

2.3.6 Elektronisk stämpel

Definitionen av elektroniskt original omfattar inte bara sådana handlingar som undertecknats av en fysisk person. Det förekommer också att handlingar förses med en slags "underskrift" så att det går att kontrollera om handlingen härrör från en viss juridisk person, utan att någon individ pekats ut. Tekniskt går det till så att samma slags kryptografiska rutiner används som för en elektronisk underskrift. Skillnaderna är att a) utställarangivelsen oftast skapas automatiserat och att b) det certifikat som nyttjas anger en viss juridisk person istället för en fysisk person. För att denna skillnad ska bli tydlig har det blivit vanligt att kalla sådana utställarangivelser för elektroniska stämplat.

2.4 Kopia och avskrift

Beskrivna skillnader mellan olika former av handlingar kan i huvudsak tas tillvara även i elektronisk miljö. Det finns visserligen skillnader mellan elektronisk miljö och pappersmiljö, men analogierna är användbara vid elektronisk dokumenthantering.

Det är av avgörande betydelse om en elektronisk handling har sådant format att den måste läsas och tolkas av en människa eller om det är möjligt att använda helt automatiserade rutiner. Från ett regelsperspektiv behöver det därför skiljas mellan kopior och avskrifter, där

- elektronisk kopia står för en avbild, medan
- elektronisk avskrift innebär att endast texten återges,¹⁶ men i en form som kan behandlas automatiserat.

Elektroniska kopior brukar framställas genom att antingen skanna pappersurkunder eller konvertera elektroniska original så att kopiorna får samma utseende som pappersoriginalet eller presenteras på det sätt som utställaren av det elektroniska originalet avsett, med underskrifter och andra grafiska element avbildade. De ursprungliga underskrifterna på originalen finns, som kopior, däremot inte med i sådan form att de kan kontrolleras. Detta kan jämföras med traditionella pappersbaserade handlingar, vilka är identiska i lagrad och läsbar form och kan finnas i såväl original som kopia eller avskrift. Den normala rutinen i pappersmiljö innebär att viss text fästs vid ett pappersark som sedan skrivs under. Detta originalexemplar kan emellertid

- avbildas genom t.ex. fotokopiering (kopia), eller

16. Detta överensstämmer med hur begreppen har använts sedan kopiatorerna har blivit vanliga. Antingen kopieras normalt hela dokumentet eller görs en avskrift av en kraftigt begränsad del av dokumentet.

- skrivs av t.ex. på en vanlig skrivmaskin (avskrift).

När originalexemplar inte krävts har det sällan spelat någon roll om mottagaren har fått en kopia eller en avskrift. Detta synsätt kommer till uttryck även i lagstiftningen genom att begreppen kopia och avskrift ofta används som synonymer.

2.4.1 Elektronisk kopia

Med en elektronisk kopia avses här en elektronisk handling där förlagan antingen är en traditionell originalhandling på papper eller ett elektroniskt original. Originalhandlingens text och utseende visas så som i förlagan, med underskriften avbildad, utan att det går att kontrollera underskriften. Kopian är således, i detta sammanhang, en avbild av antingen ett pappersoriginal eller ett elektroniskt original såsom det av utställaren avsetts att presenteras i läsbar form. Den avses visa texten i originalet och ha samma utseende som pappersoriginalet eller presenteras på det sätt som utställaren av det elektroniska originalet avsett, t.ex. vad avser bilder som ingår som en del i framställningen.

Trots avsikten att återge en avbild finns alltid risken för att mottagaren inte har program för att återge kopian som en perfekt avbild. Ursprungsprogrammet kanske inte längre finns att tillgå eller det kanske inte går att åstadkomma "kompatibilitet" längre. Detta bör undvikas genom att använda erkända tekniska standarder vid kopieringen, t.ex. genom att använda formatet "PDF/A". Denna och andra standarder finns beskrivna i Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd (RA-FS 2009:2) om tekniska krav för elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling).

2.4.2 Elektronisk avskrift

En elektronisk avskrift skiljer sig från en elektronisk kopia genom att hela eller delar av originalet återges tillsammans med uppgifter om vem eller vilka som har skrivit under originalet. Originalets utseende i läsbar form, t.ex. en underskrift på en pappersurkund, återges normalt inte. I praktiken kan myndigheten bestämma format för sådana avskrifter (t.ex. XBRL-format¹⁷) så att de, till skillnad från kopior, kan behandlas helt automatiserat. Det behövs en enhetlig terminologi och enhetliga beskrivningar för att skilja sådana avskrifter från kopior i elektronisk miljö.

En elektronisk avskrift behöver således inte innehålla förlagans hela innehåll och inte heller visa förlagans utseende. En elektronisk avskrift bör kunna definieras som en elektronisk handling som återger

17. eXtensible Business Reporting Language, en internationell rapporteringsstandard.

- hela eller delar av texten i en traditionell originalhandling med upplysning om vem eller vilka som har undertecknat originalet, eller
- hela eller delar av ett elektroniskt original, utan elektronisk underskrift i kontrollerbar form, med uppgift om vem eller vilka som har undertecknat det elektroniska originalet.

För att kunna rationalisera dokumenthanteringen med stöd av elektroniska tjänster är det betydelsefullt att kunna kräva avskrifter med visst format i stället för avbilder av handlingar; jfr hur en blankett ofta måste användas i pappersmiljö. Mot detta kan invändas att det borde vara enklare för en ingivare att skanna i stället för att skriva av pappersoriginal. Den berörda texten brukar emellertid även finnas tillgänglig i elektronisk form. Utställarna av originalen har oftast producerat underlaget med ordbehandlare, kalkylprogram, databasprogram, m.m. och bevarat det elektroniska underlaget även efter att det skrivits ut på papper, undertecknats och eventuellt justerats med t.ex. bläck i texten. Sådana filer behöver endast kompletteras med uppgifter om underskrifter och de eventuella justeringar som gjorts i det pappersbaserade materialet samt konverteras till rätt format, t.ex. med stöd av en e-tjänst.

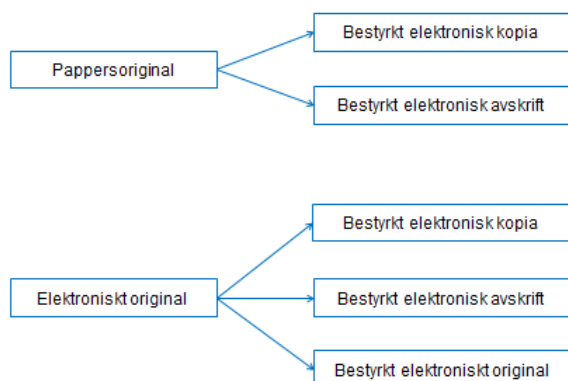
2.5 Bestyrkta elektroniska handlingar

Många handlingar behöver ha formen av ett elektroniskt original, dvs. vara undertecknade av den som ställt ut den ursprungliga texten. Beträffande andra handlingar kan det räcka att någon annan än den ursprunglige undertecknaren har bestyrkt att handlingen överensstämmer med originalet. Normalt hindrar inget att en sådan handling har elektronisk form och att bestyrkandet skrivs under elektroniskt. På motsvarande sätt kan elektroniska handlingar ha skrivits under elektroniskt men konverterats eller annars behandlats så att den elektroniska underskriften inte finns kvar i kontrollerbar form. Även sådana handlingar kan bestyrkas elektroniskt.

Det behövs en enhetlig terminologi för de bestyrkta handlingarna. Bestyrkt elektronisk kopia respektive avskrift bör härvid kunna definieras som en elektronisk kopia respektive avskrift som försetts med ett elektroniskt undertecknat intyg om att kopian respektive avskriften överensstämmer med originalet.

Figur 3 visar hur begreppen används analogivis mellan pappersvärlden och den elektroniska världen när avsikten med slutresultatet är att åstadkomma en bestyrkt elektronisk handling. När förlagan är ett pappersoriginal skannas det.

Figur 3

Närmare hur en bestyrkt elektronisk kopia framställs av en pappersurkund (pappersoriginal) framgår av figur 4. Framställningen av en bestyrkt elektronisk avskrift framgår av figur 5.

Skillnaden mellan en bestyrkt elektronisk kopia och en bestyrkt elektronisk avskrift är att den förstnämnda återger en avbild av förlagan. Den senare utgörs i stället av en text i maskinläsbar form där originalets grafiska utseende inte återges och där återgiven text kan ha begränsats till de delar som är relevanta i det aktuella sammanhanget.

Båda handlingslagen har försetts med ett elektroniskt undertecknat eller stämplat intyg om att kopian överensstämmer med originalet.¹⁸

Som framgår av figur 3 ovan, kan bestyrkta elektroniska handlingar emellertid ha ytterligare en form. Om någon intygar att en elektronisk handling som är ett elektroniskt original är äkta – dvs. en handling där den elektroniska underskriften på originalet finns kvar i kontrollerbar form – uppkommer ett bestyrkt elektroniskt original; jfr hur en namnteckning med bläck kan ha bestyrkts med en vittnesmening och ytterligare en underskrift med bläck.

Begreppet kan behövas för de fall där ingivaren har en elektroniskt undertecknad handling med en underskrift eller en stämpel som mottagaren inte har funktioner för att äkthetskontrollera. En praktisk lösning kan då vara att uppmana ingivaren att förse detta original med en elektronisk underskrift eller en stämpel som myndigheten kan kontrollera. En sådan situation skulle exempelvis kunna inträffa om det elektroniska originalet, som mottagaren inte har rutiner för att kontrollera, är försett med en kvalificerad elektronisk signatur enligt 2 § lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska

18. Jfr 3 c § inskrivningsfördordningen (2000:309), 8 kap. 5 a § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

signaturer. Myndigheten har då att tillämpa 17 § samma lag med de möjligheter som anges att ställa ytterligare krav.

När elektroniska kopior eller avskrifter¹⁹ bestyrks av en individ används vanligtvis samma typer av elektroniska underskrifter och e-legitimationer som dem som används för att skapa elektroniska original. Elektroniska original skiljer sig alltså från bestyrkta elektroniska kopior och bestyrkta elektroniska avskrifter genom under-tecknarens relation till texten. Ett elektroniskt original har en kontrollerbar underskrift av den som ställt ut själva texten medan en elektroniskt bestyrkt kopia eller avskrift har en kontrollerbar underskrift av den som intygar att handlingen överensstämmer med originalet. I praktiken kan liknande bestyrkanden göras automatiserat genom att kopior och avskrifter, i samband med kontroller av de elektroniska originalen, förses med myndighetens elektroniska stämpel.

I en bestyrkt elektronisk kopia eller avskrift finns alltså flera elektroniska underskrifter/stämplor, dels

- en bild av den ursprunglige utställarens underskrift (elektronisk kopia) eller en upplysning om denna (elektronisk avskrift), dels
- en elektronisk underskrift eller stämpel av den individ eller juridiska person som intygar att handlingen överensstämmer med originalet.

Det är endast underskriften respektive stämpeln av intyget som finns kvar i kontrollerbar form.

Annorlunda förhåller det sig rent tekniskt med ett bestyrkt elektroniskt original. Denna handling innehåller i elektroniskt kontrollerbar form både

- den ursprunglige utställarens elektroniska underskrift (eller stämpel) och
- underskriften (eller stämpeln) med intyget om att handlingen överensstämmer med originalet.

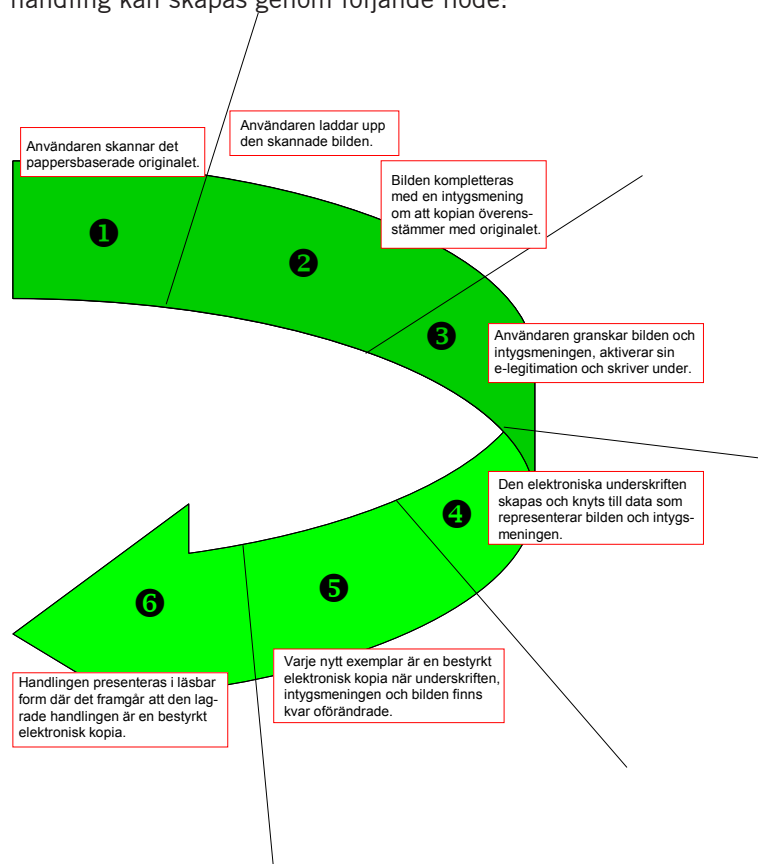
I elektronisk miljö ger ett intyg, försett med en elektronisk underskrift, också en möjlighet att kontrollera att den text som bestyrkts inte har ändrats efter bestyrkandet. Det elektroniska bestyrkandet ger dessutom ett bättre skydd mot förfalskningar än ett bestyrkande av en underskriven pappershandling eftersom en äkthetskontroll av den elektroniska underskriften på originalet normalt görs innan bestyrkandet av kopian. Några äkthetskontroller av underskrifter på pappersbaserade original görs däremot inte innan kopior eller avskrifter av dem produceras och bestyrks.

19. Av pedagogiska skäl bortses i detta stycke från bestyrkta elektroniska original.

Ett bestyrkt elektroniskt original bör på motsvarande sätt kunna definieras som ett elektroniskt original som försetts med ett elektroniskt undertecknat intyg om att underskriften är äkta. Motsvarande skydd kan ges genom elektroniska stämplat i den mån intyget inte behöver vara utställt av en fysisk person.

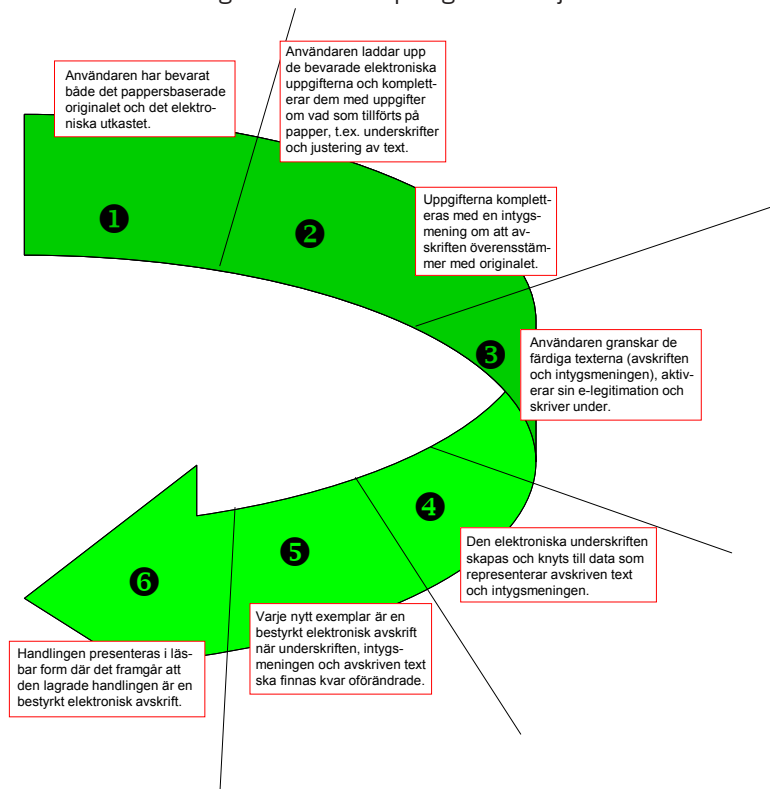
Figur 4 Bestyrkt elektronisk kopia

En bestyrkt elektronisk kopia av en pappersbaserad originalhandling kan skapas genom följande flöde:

Figur 5 Bestyrkt elektronisk avskrift

Ett utkast till en handling har producerats på dator, skrivits ut på papper och undertecknats. En bestyrkt elektronisk avskrift av det undertecknade originalet kan skapas genom följande flöde:

2.6 Arkivfrågor

I fråga om bevarande och gallring av elektroniskt underskrivna handlingar blir i första hand bestämmelser om framställning, förvaring och skydd av betydelse för hur myndigheter hanterar elektroniska handlingar. För statliga myndigheter är också den definition av gallring som finns i Riksarkivets föreskrifter²⁰ avgörande. Vidare kan frågor som rör avgränsning och organisation komma att aktualiseras när det gäller hantering och lagring av elektroniska handlingar.

De föreskrifter som Riksarkivet har utfärdat är utformade i tre nivåer. Den övergripande nivån är mediaoberoende vilket innebär att föreskrifterna är tillämpliga på alla slags allmänna handlingar, oberoende av hur de framställs och lagras.²¹ På mellannivån finns mediaspecifika föreskrifter som anger vad som gäller för handlingar på olika medier med avseende på framställning, hantering, förvaring, skydd och vård. På den lägsta nivån finns tekniska krav och hänvis-

20. Se RA-FS 1997:6.

21. Se RA-FS 1997:4 och RA-FS 2008:4.

ningar till standarder, exempelvis PDF/A och PKCS#7.²² Hur elektroniskt underskrivna handlingar bör hanteras beskrivs närmare i Riksarkivets rapport 2006:1 Elektroniskt underskrivna handlingar.

²². Se RA-FS 2009:1 och 2.

E-delegationen

Karlavägen 100, 103 33 Stockholm

Tel: 08-405 10 00

E-post: info@edelegationen.se

www.edelegationen.se

E-delegationen